

روزآمد کردن برنامه درسی کارشناسی تربیت بدنی از نظر اعضای هیأت علمی

♦ دکتر وحید ذوالاکتاف ، استادیار دانشگاه اصفهان
♦ دکتر مهدی کارگر فرد ، استادیار دانشگاه اصفهان
♦ حمید رضا کرمی ، کارشناس ارشد دانشگاه اصفهان

فهرست :

۷	چکیده
۸	مقدمه
۹	روش شناسی تحقیق
۹	یافته‌های تحقیق
۱۱	بحث و نتیجه گیری
۱۹	منابع و مأخذ

چکیده: همگام با تحولات علمی و اجتماعی در طول دو دهه گذشته آیا در برنامه درسی دوره کارشناسی تربیت بدنی نیز تغییرات ضروری صورت پذیرفته است؟ هدف این پژوهش، بررسی دیدگاه اعضای هیأت علمی (استادان) در مورد روزآمد کردن برنامه درسی دوره کارشناسی تربیت بدنی است.

تحقیق حاضر از نوع کیفی است و از طریق مصاحبه اجرا شده است. جامعه آماری تحقیق را اعضای هیأت علمی دانشکده‌های تربیت بدنی دانشگاه‌های اصفهان، تهران و تربیت معلم تهران تشکیل می‌دهند که بالغ بر ۹۷ نفرند. ۱۵ نفر از این افراد که در دانشگاه‌های خود به طور تخصصی مشغول بررسی برنامه‌ها و برنامه ریزی بودند، به طور هدفدار به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات، از مصاحبه نیمه سازمان یافته استفاده شد.

بررسی یافته‌های تحقیق نشان داد، استادان معتقدند که بین برنامه درسی با نیازهای جامعه و مدرسه‌ها تناسبی وجود ندارد. به طور کلی، همه مصاحبه شوندگان خواهان تغییر برنامه درسی و ایجاد گرایشهای متناسب با نیازهای جدید بودند. در این مقاله، دیدگاه استادان در هفت زمینه بررسی شد که عبارتند از: ارزشیابی برنامه موجود، دلایل تغییر برنامه، دلایل نیاز به برنامه ریزی مداوم، وضعیت سر فصلهای درسی کنونی، جایگاه گرایش تربیت بدنی بعد از انجام تغییرات، نحوه ایجاد گرایشها و گروههای علمی جدید و عناوین درسی مورد تأکید در گرایش تربیت بدنی.

واژگان کلیدی: روزآمد کردن، برنامه درسی، دوره کارشناسی، تربیت بدنی، علوم ورزشی

مقدمه

مدیریت، رشد، یادگیری و روان‌شناسی ورزش نیاز دارد. نیازهای شغلی، مهم‌ترین عاملها برای توسعه و ایجاد گرایشهای جدید در علوم ورزشی دانسته شده‌اند.

راو (۱۹) در تحقیق خود نیاز به ۱۷ گرایش را ذکر کرده است و می‌گوید که در سالهای جدید نسبت به گذشته، تقاضا برای آموزش معلم تربیت بدنی کاهش یافته است. این روند در ایران نیز مشاهده می‌شود.

کوزه چیان (۱۰) نیاز به بازنگری و تغییر در برنامه‌های آموزشی دوره کارشناسی تربیت بدنی تأکید می‌کند و جاوید پور (۵) آن را حیاتی و غیر قابل انکار می‌داند. در این زمینه ضمن توجه به نیازها، شرایط، وامکانات موجود، باید به ارتباطات و تعاملات بین رشته‌ای، درون رشته‌ای، و فرارشته‌ای نیز توجه کافی شود (۷ و ۴). البته، نیاز به بازنگری در برنامه‌های آموزشی مختص رشته تربیت بدنی نیست و وضعیت به گونه‌ای شده است که اصلاح برنامه و برنامه ریزی مداوم در همه رشته‌ها توجه برنامه ریزان ملی را هم به خود جلب کرده (۶) و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری را بر آن داشته است تا اختیار برنامه ریزی رابه تمامی دانشگاههای واجد شرایط واگذار کند.

با توجه به مجموعه زمینه‌ها و مشکلات ذکر شده، محققان حاضر برآن شدند تا روزآمد کردن برنامه آموزشی دوره کارشناسی تربیت بدنی را از دیدگاه سه گروه استادان برنامه ریز تربیت بدنی دانشگاهها، معلمان نمونه تربیت بدنی و کارشناسان مسئول تربیت بدنی در آموزش و پرورش بررسی کنند. در این مقاله، دیدگاه استادان برنامه ریز دانشگاههای اصفهان، تهران، و تربیت معلم ارائه می‌شود.

در طول چهار دهه اخیر، علوم ورزشی در سطح جهانی به طور همه جانبه‌ای گسترش یافته و از این رو، دوره کارشناسی آن در دانشگاهها نیز دارای گرایشها و زیر شاخه‌های فراوان و متعددی شده است (۱۵). شواهد نشان می‌دهند، در کشورهای پیشرفته با توجه به شرایط کاری و نیازهای جدید جامعه، گرایشهای گوناگونی در رشته تربیت بدنی تدوین شده است (۱۱) در حالی که در ایران، نه تنها گرایشهای جدید به وجود نیامده‌اند، بلکه اساساً در طول بیش از دو دهه، فقط تغییراتی جزئی در برنامه‌ها به وجود آمده است.

لیوینگتون (۱۶) معتقد است، اساس مشکلات تربیت بدنی در مدرسه‌ها بی‌انگیزگی، بی‌علاقگی و نبود گرایش مثبت به این درس در بین دانش‌آموزان است. او این موضوع را ناشی از به روز نبودن معلمان ورزش و بی‌توجهی آنها به نیازهای جدید مدرسه‌ها و دانش‌آموزان می‌داند. همچنین، یکسان بودن آموزش معلمان مقاطع گوناگون که بر ناکارآمدی آنها می‌افزاید، از دیگر دلایل این موضوع ذکر شده است (۴ و ۵).

در گذشته بنابر شرایط زمان، برنامه درسی دانشکده‌های ورزش صرفاً به تربیت بدنی، یعنی آماده سازی معلمان ورزش معطوف بوده است. اما امروزه، برای حرفه‌های دیگر ورزشی از جمله مربیگری، بدنسازی، توانبخشی ورزشی، روان‌شناسی ورزشی، مدیریت ورزشی و کارشناسی تفریحات ورزشی نیز تقاضا وجود دارد. همچنین، علوم ورزشی دیگر از آن شکل عمومی، جنبه تخصصی یافته است و به افراد متخصص در حوزه‌هایی مثل بیومکانیک، فیزیولوژی،

روش شناسی تحقیق

با توجه به ماهیت موضوع و هدف تحقیق، مطالعه از نوع کیفی انتخاب و با روش مصاحبه انجام شده است. بهره گیری از این روش در مطالعات ورزشی کشور رایج نبوده است و از نظر روش شناسی، این مطالعه پیشگام به حساب می آید. با وجود این، در خارج از کشور بیش از دو دهه است که از این روش برای تحقیق در تربیت بدنی و علوم ورزشی استفاده می شود (۱۲). به همین دلیل، بخش متدلوژی تحقیق با تأمل بیشتری شرح داده می شود.

جامعه آماری تحقیق را ۹۷ نفر از اعضای هیأت علمی متخصص رشته تربیت بدنی تشکیل می دهند که هنگام تحقیق، در دانشکده های تربیت بدنی دانشگاه های اصفهان، تهران، و تربیت معلم اشتغال داشتند. ۱۵ نفر از این افراد که در برنامه ریزی درسی مسئولیت داشتند، به طور هدفدار به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

شکل مصاحبه نیمه سازمان یافته بود. در این نوع مصاحبه، سئوالها از قبل طراحی شدند و هدف، کسب اطلاعات مشخص از مصاحبه شوندگان است. روایی ظاهری و محتوای سئوالهای مصاحبه در یک مطالعه مقدماتی را استادان راهنما، مشاوران و صاحب نظران رشته تأیید کردند. چنانچه سئوالها از نظر ناظران مبهم و یا دارای اشکال بودند، اصلاح و یا تغییر داده می شدند. همچنین، اگر تمام مصاحبه شوندگان بیان دارند، سئوالهای مصاحبه شفاف است و با هدفهای پژوهش مطابقت دارد، می توان پذیرفت که مصاحبه ها از روایی کافی برخوردار بوده است. با این همه، برای مصاحبه ها سازماندهی نیمه باز برگزیده شده تا هنگام مصاحبه، امکان اصلاح سوء تفاهم های احتمالی وجود داشته باشد. پس از تنظیم فرم نهایی مصاحبه، با استادان مورد نظر تماس گرفته شد تا هماهنگیهای

لازم برای انجام مصاحبه در مکانی مناسب از نظر استادان به عمل آید. تمام مصاحبه شوندگان با دستگاه ضبط صوت برای مصاحبه موافق بودند.

تجزیه و تحلیل داده ها به کمک استقرأ منطقی و به منظور مفهوم سازی و نظریه پردازی صورت پذیرفت (۹). فرایند تحلیل داده ها به قرار زیر بود:

(۱) پیاده کردن و ویرایش مصاحبه ها، (۲) کدگذاری دیدگاهها، (۳) طبقه بندی دیدگاهها در گروههای مفهومی یکسان، (۴) تفسیر مفاهیم برآمده از تحقیق، (۵) ترکیب مفاهیم و نتیجه گیری، (۶) مقایسه نتایج با نتایج سایر تحقیقات.

لازم به ذکر است که برای سازماندهی اطلاعات کیفی، پژوهشگران باید کاملاً با اطلاعات آشنا و مأنوس باشند. بدین منظور، مطالب تهیه شده چند بار خوانده شد. همچنین، در بسیاری از موارد پژوهشگران مجبور بودند، مجدداً به مطالب یا بحث و تبادل نظر در مورد آنان گوش دهند. پس از اطمینان نسبت به فهم صحیح دیدگاهها، نوبت به کد گذاری رسید. برای هر پرسش، تمام دیدگاههای بیان شده در یک فهرست آمده و، سپس کدگذاری شدند. از آنجا که مصاحبه ها شامل هفت پرسش اساسی بود، برای سازماندهی پاسخها، هر کدام به طور مجزا در جدولهای ۱ تا ۷ ارائه شده است. جدول ۸ نیز، جمع بندی دیدگاهها را ارائه می دهد.

یافته های تحقیق

پرسشهای هفت گانه مصاحبه، به همراه پاسخهای دسته بندی شده استادان در هر مورد، در جدولهای ۱ تا ۷ و جمع بندی این دیدگاهها در جدول ۸ ارائه شده اند. هنگام مطالعه جدولها توجه داشته باشید که مجموعاً ۱۵ پاسخگو وجود دارد، مثلاً در جدول ۱، در ردیف «بی توجهی به نیازهای بازار کار»،

۳۰ بار این مفهوم به نوعی از سوی پاسخ دهندگان عنوان شده است و این بدان معناست که هر پاسخگو به طور متوسط دو بار به این موضوع اشاره کرده است. به همین منظور برای هر مفهوم، ضریبی به نام ضریب تأکید محاسبه شده است (ضریب تأکید = مجموع تواتر پاسخها ÷ تعداد پاسخگوها). ضریب تأکید صد در صدی، حاکی از توافق نسبی بین پاسخگوهاست اما چنانچه این ضریب از ۱۰۰ درصد بیشتر شود؛ نشانه آن است که پاسخگوها به طور متوسط بیش از یک بار بر اهمیت موضوع تأکید داشته اند.

جدول ۱. خلاصه دیدگاهها درباره وضعیت برنامه درسی

سوال ۱. به نظر شما وضعیت کنونی برنامه درسی دوره کارشناسی تربیت بدنی چگونه است؟ نقاط قوت و ضعف برنامه موجود را بیان کنید.			
مفهوم	ضریب تأکید	تواتر	نکته های مورد اشاره پاسخ دهندگان
بی توجهی به نیازهای بازار کار	۲۰۰٪	۱۳ ۵ ۲ ۱۰	نادیده گرفتن شغل های جدید مثل مدیر و مربی ورزش بی نیازی آموزش و پرورش به معلمان ورزش تربیت شده ناکارایی معلمان موجود صرفاً تربیت معلم ورزش مدنظر برنامه است.
بی تناسبی و ناکارآمدی دانش آموختگان	۱۳۳٪	۵ ۲ ۵ ۴ ۲ ۲	بی نیازی آموزش و پرورش به معلمان ورزش تربیت شده ناکارایی معلمان ورزش فعلی اهمیت ندادن به درس های عملی، نامناسب بودن منابع درسی و بی تناسبی سرفصلها با هدفها مشکل کاریابی فارغ التحصیلان نامناسب بودن جذب دانشجو به رشته تنوع و زیاد بودن واحدهای درسی و نامطلوب بودن آنها
جامع نگر نبودن برنامه	۱۳۳٪	۱۰ ۱ ۱ ۳ ۱ ۱	صرفاً تربیت معلم ورزش مدنظر برنامه است. جامعیت نداشتن برنامه درسی به دلیل فقر منابع درسی در زمان تدوین اولیه برنامه جامعیت نداشتن برنامه درسی به دلیل فقر نیروی انسانی متخصص در شروع برنامه بها دادن بیش از حد به درس های تربیتی در برنامه اهمیت بیش از حد به درس های نظری در برنامه طراحان اولیه برنامه به یک نوع گرایش و تخصص تعلق داشته و از سایر گرایشها غافل شده اند.
به روز نبودن برنامه	۸۷٪	۷ ۲ ۲ ۲	روزآمد نشدن برنامه با گذشت بیش از ۲۰ سال از تدوین آن توسعه نیافتن با توجه به رشد منابع انسانی، سرمایه ای و کتابخانه ای تأثیر رشد فناوری و علوم جدید در رشته تربیت بدنی در سطح جهانی و نادیده گرفتن این جریان در ایران ضعف استادان در حوزه های تئوری و عملی برنامه درسی

بحث و نتیجه گیری

قبلی نیز، بر بی توجهی به نیازهای بازار کار، جامع نگرنی بودن، و ناکارآمدی برنامه موجود اشاره کرده اند (۵، ۸، و ۱۰).

سؤال دوم در مورد لزوم تغییر برنامه موجود دلایل آن است. پاسخ دهندگان به اتفاق به دلیل ضعفهای موجود (ضت = ۱۴۰٪) تغییر برنامه را اجتناب ناپذیر می دانند (ضت = ۱۳۳٪). از نظر پاسخ دهندگان، تغییرات باید به گونه ای باشد که با راه اندازی گرایشهای جدید (ضت = ۱۶۶٪) به نیازهای

سؤال اول تحقیق بدون سوءگیری، هم از نقاط قوت و هم از نقاط ضعف برنامه موجود پرسیده است. اما پاسخ دهندگان، فقط به ضعفهای موجود اشاره کرده اند. این ضعفها به ترتیب در چهار گروه قابل تقسیم بودند. بی توجهی به نیازهای بازار کار (ضت = ۲۰۰٪)، بی تناسبی و ناکارآمدی دانش آموختگان (ضت = ۱۳۳٪)، جامع نگرنی بودن برنامه (ضت = ۱۱۳٪) و به روز نبودن برنامه (ضت = ۸۷٪). محققان

جدول ۲. خلاصه دیدگاهها درباره دلایل تغییر برنامه درسی فعلی

سؤال ۲. آیا شما فکر می کنید برنامه درسی موجود باید تغییر کند؟ دلایل خود را ذکر کنید.			
مفهوم	ضریب تأکید	تواتر	نکته های مورد اشاره پاسخ دهندگان
ضرورت پاسخگویی به نیازهای جامعه	۱۸۷٪	۱۴	پاسخگو نبودن برنامه موجود به نیازهای جامعه بازنگری علمی برای پاسخگویی به نیازهای جامعه نیاز به توجه بیشتر به سایر جنبه های علوم ورزشی برای رفع نیازهای جامعه شرایط زمانی و نیازهای جدید، عملهای تغییر برنامه هستند.
		۵	
		۳	
		۶	
ضرورت راه اندازی گرایشهای جدید	۱۶۶٪	۳	نیاز به توجه بیشتر به سایر جنبه های علوم ورزشی نیاز به گرایشهای غیر دبیری، مانند مربیگری و مدیریت ورزش نیازهای جدید در حوزه های متعدد ورزشی برنامه موجود خاص تربیت دبیر ورزش است در حال حاضر محور دانشکده ها فقط گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی است.
		۱۰	
		۴	
		۷	
اصلاح ضعف های برنامه موجود	۱۴۰٪	۱۰	ضعف های بی شمار برنامه موجود و ضعف محتوای آن کاربردی نبودن برخی از واحدهای درسی برنامه موجود بعد از فارغ التحصیلی قدیمی و کهنه بودن منابع درسی برنامه ضعف برنامه موجود در تربیت دانشجویان مستعد و متخصص
		۲	
		۸	
		۱	
اجتناب ناپذیر بودن نیاز به تغییر	۱۳۳٪	۱۴	برنامه موجود حتماً باید تغییر کند تدریجی و مداوم بودن اعمال تغییرات در برنامه تأکید بر اصلاح با توجه به پیشرفت علم و توسعه علوم ورزشی در جهان
		۱	
		۵	

* مخفف ضریب تأکید

گوناگون ورزشی جامعه پاسخ داده شود (ضت) = اندازی گرایشهای جدید و پاسخگویی به نیازهای ۱۸۷٪. در چهار گزارش قبلی نیز، بر ضرورت راه جامعه تأکید شده است (۵، ۸، ۱۱، و ۱۴).

جدول ۳. خلاصه دیدگاهها درباره دلایل نیاز به برنامه ریزی مداوم

سؤال ۳. آیا سرعت تغییر شرایط زندگی و نیازهای آموزشی مدرسه ها را به گونه ای می بینید که چند سالی یک بار و به طور مکرر، نیاز به تجدیدنظر در دوره باشد؟			
مفهوم	ضرب تکبید	تواتر	نکته های مورد اشاره پاسخ دهندگان
ماهوی بودن تغییر به دلیل پیشرفت در سایر علوم	٪۲۷۳	۸	طبیعی بودن و جهانی بودن تجدیدنظر در برنامه با تغییر شرایط
		۱	ضروری بودن تغییر برنامه درسی هر ۱۰ سال
		۴	تجدیدنظر در برنامه هر ۵ سال
		۱	تحول در رشته تربیت بدنی باید تابعی از فرآیند توسعه آموزش و پرورش باشد
		۳	تحول علوم با گذشت زمان و پیروی رشته تربیت بدنی از این امر
		۱۰	پیشرفت سریع علوم و ظهور دانش جدید
		۷	نیازهای وسیع در حوزه های فیزیولوژی ورزش، مدیریت ورزشی، ورزش همگانی، اوقات فراغت، رشد و تکامل، توانبخش ورزش و غیره.
۷	فقدان برنامه های تفریحی و اوقات فراغت برای جمعیت جوان کشور		
ماهوی بودن تغییر به دلیل سریع بودن تغییرات زندگی	٪۲۳۳	۱۱	گسترده گی نیازهای مردم و جامعه، متفاوت بودن نیازهای جوانان با ۲۰ سال قبل
		۴	تغییر در بافت شهری و محدود شدن فضاها و محیطهای بازی
		۷	فقدان برنامه های تفریحی و اوقات فراغت برای جمعیت جوان
		۵	انتظارات جامعه از ورزش قهرمانی و نیازهای مربوط به مربیگری رشته های ورزشی
۸	تغییر سریع در جامعه و شرایط و ایجاد شکاف در بین نسلها در جامعه		
ماهوی بودن تغییر به دلیل مشکلات و ضرورت های موجود	٪۱۱۳	۴	رشد جمعیت و سنگین شدن مسئولیت آموزش و پرورش در قبال ورزش دانش آموزی
		۴	تغییر در نیازهای آموزشی مدرسه ها و جامعه، همچنین بی نیازی به گرایش تربیت دبیر
		۶	نیازهای ورزشی جدید مدرسه های ابتدائی و لزوم تربیت دبیر برای این مقطع
		۱	ضرورت توجه زیاد به سلامتی و تندرستی دانش آموزان
۲	متفاوت بودن نیازهای ورزشی مدرسه های ابتدائی، راهنمایی، متوسطه و ضرورت پاسخگویی		

سوال سوم، در مورد تجدید نظر در برنامه درسی با توجه به سرعت تغییر شرایط و به وجود آمدن نیازهای جدید برای جامعه و مدرسه است. پاسخ دهندگان ضمن بر شمردن مشکلات موجود (ضمت = ۱۱۳٪)، به ماهوی بودن نیازها و تغییر مداوم آنها، با توجه به پیشرفت سایر علوم (ضمت = ۲۷۳٪) و تغییر سریع شرایط زندگی (ضمت = ۲۳۳٪) تأکید کردند. علیرزاده، نصیری (۸) و جاویدپور (۵) هم در گزارشهای خود، به بی توجهی برنامه موجود نسبت به نیازهای جامعه تأکید داشته اند. به انتخاب هدفهای برنامه درسی، متناسب با نیازهای اجتماعی و فردی دانش آموزان در هنگ گنگ و سنگاپور نیز تأکید شده است (۱۴).

جدول ۴. خلاصه دیدگاهها درباره سرفصلهای درسی برنامه کنونی

سوال ۴. آیا سرفصلهای فعلی دوره کارشناسی تربیت بدنی مطلوب و روزآمد است؟ دلایل خود را بیان کنید.			
مفهوم	ضریب تأکید	تواتر	نکته های مورد اشاره پاسخ دهندگان
روزآمدی سرفصلهای کنونی	۲۲۰٪	۱۲ ۹ ۹ ۲ ۱	سرفصلهای درسی کنونی مطلوب و روزآمد نیستند سرفصلها ۲۰ سال پیش تدوین شده اند و باید با توجه به علم روز تغییر یابند سرفصلها با توجه به نیازهای ۲۰ سال پیش و غیر تخصصی تدوین شده اند بعضی از درسهای برنامه فعلی سرفصلهای جامع و کاملی ندارند تغییر سرفصلها از نظر محتوا و کیفیت
ناهماهنگی در تدریس سرفصلهای کنونی	۱۲۷٪	۷ ۶ ۳ ۳	اهمیت تدریس سرفصلهای مصوب و رعایت آنها از طرف استادان اجرای ناهماهنگ سرفصلهای درسی در تمام دانشگاههای کشور تدریس نکردن سرفصلها به طور یکسان در تمام دانشگاهها به دلیل نامناسب بودن سرفصلها، در تدریس درسها سلیقه ای عمل می شود
پیشنهاد مربوط به روزآمد کردن سرفصلها	۱۳۳٪	۹ ۳ ۱ ۱ ۱ ۵	بازنگری در سرفصلهای درسی با توجه به علوم ورزشی جدید و نیازهای روز جامعه برای گرایشهای ایجاد شده سرفصلهای درسی جدید تدوین شود استفاده از دیدگاههای استادان کل کشور برای تهیه سرفصلهای جدید ایجاد منابع درسی جدید برای سرفصلها سرفصلها باید با توجه به نیاز دانشجویان و گرایشها تدوین شوند ضرورت بازنگری مکرر سرفصلهای درسی به طور دوره ای
کامل بودن سرفصلهای کنونی	۶٪	۱	سرفصلهای درسی کنونی مطلوب و کامل هستند

سئوال پنجم، درباره جایگاه گروه تربیت بدنی بعد از انجام تغییرات و اصلاحات است. منظور محقق، جایگاه کلی رشته تربیت بدنی (آموزش معلم ورزش) است. پاسخها در سه دسته قابل تقسیم هستند. پاسخ دهندگان با یک ضریب تأکید ۲۰ درصدی معتقد بودند، رشته تربیت بدنی حتی با برنامه جدید جایگاه ایده آل خود را در جامعه پیدا نخواهد کرد. ضریب تأکید ۱۳۳ درصدی، مبتنی بر آن است که پاسخگویی به نیازهای جامعه و مدرسه ها شرط موفقیت برنامه است. ضریب تأکید ۱۲۶ درصدی، حاکی از آن است که حتی برنامه ریزی خوب برای موفقیت، نیازمند اجرای دقیق توسط مدیران و استادان دانشکده هاست. در

سئوال چهارم، در مورد سرفصلهای درسی برنامه کنونی است. پاسخها در چهار گروه قابل تقسیم هستند. فقط یک پاسخ، مبتنی بر کامل بودن سرفصلهای موجود داشت. با توجه به سایر پاسخها، مثلاً روزآمدی سرفصلها با ضمت ۲۲۰ درصدی، می توان از این پاسخ صرفنظر کرد. احتمالاً منظور پاسخ دهنده آن است که نسبت به اجرای نامناسب، سرفصلها کامل تر هستند. به روزآمد کردن سرفصلها براساس نیازهای روز (ضمت = ۱۳۳٪) و ناهماهنگی در تدریس سرفصلهای موجود به دلایل گوناگونی (ضمت = ۱۲۷٪) تأکید شده است. همچنین، به تناسب نداشتن سرفصلهای کنونی در گزارشهای ۱، ۲ و ۱۰ نیز، به نوعی اشاره شده است.

جدول ۵. خلاصه دیدگاهها درباره جایگاه گروه تربیت بدنی بعد از انجام تغییرات

سئوال ۵. به نظر شما جایگاه گروه تربیت بدنی بعد از انجام تغییرات در برنامه درسی چگونه خواهد بود؟			
مفهوم	ضریب تأکید	تواتر	نکته های مورد اشاره پاسخ دهندگان
شرایط موفقیت برنامه	٪۱۳۳	۹ ۱ ۷ ۲ ۱	موفقیت برنامه، مشروط بر پاسخگویی به نیازهای جامعه است موفقیت برنامه، مشروط بر پاسخگویی به نیازهای فدراسیونهاست ایجاد گرایشها و گروههای جدید رمز موفقیت است ضرورت توجه کامل به علوم ورزشی و توسعه پایه علمی دانشکده ها ضرورت توجه به نیازهای مدرسه ها، سازمانها و اداره ها
ضرورت عمل به برنامه	٪۱۲۶	۷ ۲ ۴ ۴ ۱ ۱	ضرورت اجرای عملی برنامه و نظارت دقیق ضرورت منطقی بودن تغییرات، اجرای دقیق و علمی بودن برنامه جدید تلاش و فعال شدن اعضای هیأت علمی دانشکده ها فعال شدن استادان مقدمه ای بر تحولات عمده آتی خواهد بود تأثیر عمده چگونگی تدریس و ارائه واحدهای تربیت بدنی ۱ و ۲ استفاده از روشهای علمی جدید در تدریس درسها و ایجاد علاقمندی به رشته
انتظار نداشتن پیشرفت عمده و سریع	٪۲۰	۱ ۲	جایگاه ایده آل پیدا نخواهد کرد و صرفاً ترقی از یک پله به پله بالاتر است با ایجاد تغییرات، این رشته از حالت تک گروه بودن خارج می شود

مجموع ، پاسخ دهندگان پیشرفت را دشوار ولی
 محتمل دانسته‌اند و به آن خوش بین هستند . البته آنها
 توضیح داده‌اند ، چنین پیشرفتی تدریجی است و تنها
 در صورتی ممکن است که : برنامه جدید واقعا منطبق
 بر نیازهای جامعه باشد ، دقیقاً اجرا شوند و مرتباً بتوان
 آن را اصلاح کرد . تحقیقات موجود ، اطلاعاتی در
 مورد جایگاه گروه تربیت بدنی پس از اصلاحات بیان
 نکرده‌اند .

جدول ۶. خلاصه دیدگاهها درباره نحوه ایجاد گرایشها و گروههای علمی جدید

سئوال ۶. بعد از انجام اصلاحات و تغییرات در برنامه درسی ، چه گروههایی باید در دانشگاهها از جمله دانشگاه اصفهان فعال شود؟			
نکته‌های مورد اشاره پاسخ دهندگان	تواتر	ضریب تأکید	مفهوم
ضرورت تأمین استادان متخصص ایجاد گروه علوم ورزشی با گرایشهای گوناگون ، همچنین گروه مربیگری ورزش (اصفهان) با توجه به شرایط استان اصفهان در گروه مربیگری ، می توان مربی هندبال و بستکبال تربیت کرد در گرایشهای علوم ورزشی ۲۰ واحد درس اختیاری تدوین شود فعال کردن گروههای تربیت دبیر ، علوم حرکتی و مربیگری (تربیت معلم) ایجاد گروههای مدیریت ، رشد و تکامل ، تربیت بدنی و فیزیولوژی (تهران)	۱۲ ۱۰ ۸ ۲ ۱ ۲	%۲۳۳	ایجاد گروهها بر اساس قابلیتهای دانشکدهها
ایجاد گروههای علمی مختلف با توجه به نیاز برنامه و سایر نیازها با توجه به نیازهای موجود جامعه ، سه گروه علمی مجزا ایجاد شود با توجه به نیاز جامعه در حوزه ورزش و آمادگی جسمانی ، گرایشها به این سمت هدایت شوند وظیفه گروه مربیگری ، رفع نیاز فدراسیونها ، نهادها و ادارههاست	۳ ۶ ۱ ۴	%۹۳	فعال سازی گروهها بر اساس نیازهای جامعه
ایجاد گروهها با توجه به جایگاه شغلی دانشجویان در آینده انجام مطالعات تکمیلی و دقیق در راه اندازی گروهها گروهها طوری راه اندازی شوند که با توجه به نیازهای آتی ، قابل توسعه باشند ایجاد یک رویه همگانی در ایجاد گروههای علمی برای تسهیل ادامه تحصیل دانشجویان	۴ ۵ ۱ ۱	%۷۳	ایجاد گروهها بر اساس مطالعات دقیق و آینده نگر
در دوره کارشناسی ، بر اساس شرایط کاری و نیازها ، گرایشها فعال می شوند و در دوره ارشد و دکترا این امکان وجود دارد که گروهها مستقل می شوند تأسیس گروهها با فعال سازی آن تفاوت دارد . فرضاً می توان برای سه گروه آموزشی متفاوت برنامه تدوین کرد و آنها را به تدریج و در طول زمان یکی پس از دیگری فعال کرد	۲ ۱	%۲۰	فعال سازی گام به گام گروهها

سوال ششم، در مورد ضرورت ایجاد گرایشهای متنوع در علوم ورزشی پس از اصلاح برنامه است. پاسخها در چهار دسته قابل تقسیم هستند. پاسخ دهندگان با یک ضریب تأکید ۲۲۳ درصدی معتقد بودند، تنوع گروههای ایجاد شده، باید تابع قابلیتها و پتانسیلهای موجود در دانشکده‌ها باشد (جوانب این موضوع در دانشکده تربیت بدنی دانشگاههای اصفهان، تهران، و تربیت معلم بررسی شده‌اند). همچنین فعال‌سازی گروهها یا گرایشهای جدید، باید براساس نیازهای جامعه (ضت = ۹۳٪) و مبتنی بر مطالعات آینده نگر (ضت =

جدول ۷. خلاصه دیدگاهها درباره عنوانهای درسی مورد تأکید در گرایش تربیت معلم

سوال ۷. در گرایش تربیت معلم ورزش از گروه علوم ورزشی به چه عنوانهایی از درسها تأکید دارید؟			
مفهوم	ضریب تأکید	تواتر	نکته‌های مورد اشاره پاسخ دهندگان
تأکید بر عنوانهای درسی مرتبط با مقاطع گوناگون تحصیلی	٪۲۴۰	۱۱	تأکید بر روشهای تدریس و آموزش با توجه به تفاوت مقاطع تحصیلی
		۶	برنامه درسی باید با توجه به مقاطع تحصیلی یعنی از مهدکودک تا دبلم تهیه شود
		۳	درسهای کاربردی در مهدکودکها، مدرسه‌های ابتدائی، راهنمایی و متوسطه
		۸	تأکید بر درسهای تربیتی در کل گرایش و بازیهای دبستانی برای معلمان ابتدائی
		۱	ارزشیابی در مدرسه‌های ابتدائی، راهنمایی و متوسطه
عنوانهای درسی پیشنهادی	٪۷۳	۲	اصول و مبانی تربیت بدنی، فلسفه، رشد حرکتی، جامعه‌شناسی ورزش، ورزشهای بومی - محلی
		۴	روان‌شناسی ورزشی، اردوهای ورزشی و ورزش پیش دبستانی
		۱	برنامه ریزی آموزشی، آشنایی با ساخت و ساز مکانهای ورزشی، ورزش کودکان استثنائی
		۱	درسهای عملی متداول در مدرسه‌ها، مانند فوتبال، بدمینتون، هندبال، تنیس و والیبال
		۳	فوق برنامه ورزشی، رهبری ورزشی، بازیهای قهرمانی و فیزیولوژی دوران رشد
تأکید بر درسهای کاربردی و کارورزی	٪۵۳	۵	اهمیت زیاد به درس کارورزی
		۱	مناسب بودن برنامه درسی موجود برای گرایش تربیت دبیر به شرط کاربردی کردن آن
		۱	تدریس آزمونهای ورزشی به صورت عملی و کاربردی
مشکلات مربوط به کاربرد درسهای جدید	٪۶	۱	توجه به امر بهداشت، سلامتی و تندرستی دانش آموزان
		۱	نبود منابع علمی خاص برای درسهای جدید و کمبود استادان متخصص برای تدریس درسهای جدید

۷۳٪) باشد. پاسخ دهندگان، ضمن برشمردن مصادیق نیازها و آینده نگری، بایک ضریب تأکید ۲۰ درصدی، نحوه فعال سازی گام به گام گروهها را نیز تبیین می کنند. آنها معتقدند، در دوره های کارشناسی گرایشها فعال شوند و در دوره های تحصیلات تکمیلی، گروههای مستقل

آموزشی ایجاد شوند. همچنین فعال سازی گرایشها و گروهها، تابع تواناییهای دانشکده هاست و گام به گام صورت می پذیرد. می توان تأکیدهای نسبتاً مشابهی را همراه با مثالهایی از خارج از کشور، در گزارشهای تحقیقی ۱۰، ۱۱ و ۱۹ مشاهده کرد.

جدول ۸. خلاصه دیدگاههای استادان درباره سئوالات تحقیق

ضریب	مفاهیم مورد تأکید	سئوالات مصاحبه
۲۰۷٪ ۱۳۳٪ ۱۱۳٪ ۸۷٪	بی توجهی به نیازهای بازار کار بی تناسبی و ناکارآمدی جامع نگر نبودن به روز نبودن	ضعف های برنامه فعلی
۱۸۷٪ ۱۶۶٪ ۱۴۰٪ ۱۳۳٪	ضرورت پاسخگویی به نیازهای جامعه ضرورت راه اندازی گرایشهای جدید اصلاح ضعفهای برنامه موجود اجتناب ناپذیر بودن نیاز به تغییر	دلایل تغییر برنامه فعلی
۲۷۳٪ ۲۳۳٪ ۱۱۳٪	ماهوی بودن تغییر به دلیل پیشرفت در سایر علوم ماهوی بودن تغییر به دلیل سریع بودن تغییرات زندگی ماهوی بودن تغییر به دلیل مشکلات و ضرورتهای موجود	دلایل نیاز به برنامه ریزی مداوم
۲۲۰٪ ۱۲۷٪ ۱۳۳٪	روزنامدی سرفصلهای کنونی ناهماهنگی در تدریس سرفصلهای کنونی پیشنهادهای مربوط به روزآمد کردن سرفصلها	وضعیت سرفصلهای درسی کنونی
۱۳۳٪ ۱۲۶٪ ۲۰٪	شرایط موفقیت برنامه ضرورت عمل به برنامه انتظار نداشتن پیشرفت عمده و سریع	جایگاه گروه تربیت بدنی بعد از انجام تغییرات
۲۳۳٪ ۹۳٪ ۷۳٪ ۲۰٪	ایجاد گروهها بر اساس قابلیت های دانشکده ها فعال سازی گروهها بر اساس نیازهای جامعه ایجاد گروهها بر اساس مطالعات دقیق و آینده نگر فعال سازی گام به گام گروهها	نحوه ایجاد گرایشها و گروههای علمی جدید
۲۴۰٪ ۷۳٪ ۵۳٪ ۶٪	تأکید بر عنوانهای درسی مرتبط با مقاطع تحصیلی عنوانهای درسی پیشنهادی تأکید بر درسهای کاربردی و کارورزی مشکلات مربوط به کاربرد درسهای جدید	عنوانهای درسی مورد تأکید در گرایش تربیت معلم

برنامه های جدید به درس کارورزی هم از نظر زمانی و هم از نظر اجرا بسیار بیشتر از گذشته بها داده شود.

جدول ۸ خلاصه دیدگاههای استادان برنامه ریز دانشگاهها را ارائه داده است. توجه به این دیدگاهها چه برای تربیت معلم ورزش (۱۷، ۲۰، ۲۱) و چه برای سایر تخصصهای علوم ورزشی (۱۱ و ۱۹) ضروری است. به طور کلی، دانشجویان نیز از وضعیت موجود راضی نیستند (۱، ۳، ۲۲، ۲۳) و پیشنهادات نسبتاً مشابهی در مورد تغییر برنامه ها داده اند. به نظر می رسد، پیشنهادهای طرح شده در این تحقیق هم از نظر داخلی هم از نظر انطباق با دیدگاههای جهانی پشتیبانیه لازم را دارد. ما در دو مطالعه دیگر، برای تکمیل این دیدگاهها به بررسی دیدگاههای معلمان نمونه ورزش و کارشناسان مسئول آموزش و پرورش پرداخته ایم که در گزارشهای بعدی، آنها را نیز ارائه خواهیم داد. به هر حال، مناسب می دانیم که تأکید کنیم، دیدگاههای این دو گروه اخیر با دیدگاه استادان تضادی نداشته اند و فقط آنها را به نوعی برای جامعه ایرانی کاربردی تر می دانند.

سئوال هفتم، در مورد عنوانهای درسی مورد تأکید در گرایش تربیت معلم ورزش (تربیت بدنی) است. پاسخها در چهار دسته قابل تقسیم هستند. ضریب تأکید ۲۴۰ درصدی، بر ضرورت انطباق درسها با مقاطع تحصیلی اشاره دارد. ۷۳ درصد از پاسخها، عنوانهای قبلی را معرفی کردند که هنوز باید استفاده شوند و ۵۳ درصد از پاسخها عنوانهای جدیدی را برای برنامه معرفی کردند. یکی از پاسخ دهندگان، نبود منابع فارسی و کمبود متخصصان را مانع اساسی اجرای برنامه اصلاح شده می دانند. در گزارشهای تحقیقی ۱، ۱۳، ۱۷ و ۱۸، عنوانهایی برای آماده سازی معلمان ورزش ارائه شده اند. روش تدریس ورزش در مقاطع گوناگون، روان شناسی ورزش، تربیت بدنی، در مقاطع متفاوت جامعه شناسی ورزشی، طراحی برنامه درسی، روشهای تمرینی و نظریه های برنامه ریزی از جمله درسهای مورد تأکید هستند که در گزارشهای بالا از آنها نام برده شداند، ولی در برنامه فعلی وجود ندارند. علاوه بر این تمرین معلمی یا کارورزی در برنامه های درسی کشورهای خارجی، حدود ۳۶۰ ساعت یا بیشتر را به خود اختصاص داده اند. توصیه می شود، در

منابع و مأخذ

۱. آقایی، ن. (۱۳۷۶)، بررسی وضعیت آموزشی رشته تربیت بدنی از دیدگاه دانشجویان، پایان نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تربیت مدرس.
۲. اسکندری زنجانی، ف. (۱۳۸۰)، بررسی وضعیت برنامه های آموزشی، نیروی انسانی، مکانها، تأسیسات و بودجه مراکز تربیت معلم تربیت بدنی شهید چمران و نسیمه تهران از دیدگاه مدیران، مدرسان و دانشجویان، پایان نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران.
۳. اسماعیلی، م. و. (۱۳۷۸)، بررسی ویژگیهای تدریس مدرسان رشته تربیت بدنی در مقطع کارشناسی ارشد از دیدگاه دانشجویی، پایان نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تربیت مدرس.
۴. تقی پور، ع. (۱۳۷۲)، نظام برنامه ریزی توسعه آموزش عالی و دانشگاه، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، (۲): ۳۰ تا ۹.
۵. جاوید پور، س. (۱۳۷۹)، بررسی میزان انطباق برنامه های درسی دوره کاردانی تربیت بدنی با نیازهای شغلی فارغ التحصیلان از نظر دبیران راهنمایی، دبیرستان و کارشناسان تربیت بدنی شهر اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشگاه اصفهان.
۶. سند برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی. (۱۳۷۷): ۳۸۰.
۷. سیاری، ع. (۱۳۷۳)، تحلیلی بر مشکلات و تنگناهای آموزش عالی در ایران، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، (۵): ۴۷ تا ۳۲.
۸. علیزاده. م. ع و نصیری، خ. (۱۳۷۹)، بررسی مشکلات شغلی دانش آموختگان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی، حرکت، (۷): ۸۹ تا ۷۷.
۹. فلیک، یو. (۱۳۸۲)، درآمدی بر پژوهشهای کیفی در علوم انسانی، مترجم جمشیدیان، سیادت ع و نوروزی، انتشارات سما قلم.
۱۰. کوزه چیان، ه. (۱۳۷۹)، بررسی وضعیت آموزشی دانشجویان دانشکده های تربیت بدنی کشور، حرکت، (۴): ۳۷ تا ۵۳.
۱۱. مشرف جوادی، ب. (۱۳۷۹)، توصیف و مقایسه برنامه های آموزشی رشته تربیت بدنی چند مدیریت ورزشی، دانشگاه تربیت معلم تهران.
12. Byra M. and karp GG. (2000), Data collection techniques employed in qualitative research in physical education teacher education, Journal of Teaching in Physical Education, 19: 246-266.
13. Car PB. (1996), An analysis of the undergraduate physical education teacher certification requirements within institutions which offer a doctor degree in physical education, The Physical Educator Early winter: 198-202.
14. Daniel Y K, and Hong Kong L. (1996), Initial PE teacher education curriculum in Hong Kong and Singapore, Journal of Comparative Physical Education and Sport: 2-11.
15. King HA, and Bandy SJ. (1987), Doctoral program in physical education , A census with

- particular refrence to the status of specifications. : 153-162.
16. Livingston A. (1996), Redefining the role of physical activity courses in the preparation of physical education teaching Professionals, *The Physical Educator* (5): 110-114.
  17. Meada M, and Karriya S. (1994), Training health and physical education teachers in Japan: A comparative curriculum study of compulsory subjects , *Journal of Comparative physical Education and Sport* 1.
  18. Metzler M, and Tjeerdsma BL. (2000), Teacher education program assessment and the GSUPETE assessmetn project, *Journal of Teaching in Physical Education*. 19. 359-401
  19. Rowe J. (1996), Consumer needs in physical education and athletics in higher education, *The Physical Education Late winter*: 28-32.
  20. Savage MP and sharp T. (1998), Demonstrating need for formal graduate : student training in effective teaching practices, *The Physical Educator*. Fall . 130-137
  21. Strand NB. (1992), A descriptive profile of teacher preparation practices in physical education, *The Physical Educator*. Spring: 104-112.
  22. Thomas B, and Bolen Y. (1998), student perception of the academic rigor of the college PE curriculum, *The Physical Educator*. Late winter: 2-9.
  23. Woods ML, Philips DA, and Carlisle C. (1997), Characteristics of physical education teacher educators, *The Physical Educator*: 150-159.

شرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی